

*Присвячується
Метью (1971—1987).
Люблю тебе, синку*

В с т у п

Якщо ви знайомі з моєю передмовою до книжки «Рембо: Перша кров, частина II», прошу потерпіти мене наступні кілька абзаців, бо зараз я повторю те, про що вже писав там. Далі буде нове. Важливо розуміти незвичайну природу твору, який ви збираєтеся прочитати.

У сімдесятих-вісімдесятих набув популярності гібридний жанр художньої літератури: новелізація. По суті, це — кіно-сценарій, розширений до форми роману. В епоху до масового розповсюдження кіно на відеокасетах прихильники таких фільмів, як «Зоряні війни» або «Іншопланетянин», могли насолодитися ними лише в кінотеатрі чи (якщо довго почекаати) — по телебаченню. Не було ніяких DVD і кабельних кіноканалів.

Продюсери вирішили, що відданим прихильникам було б цікаво заново пережити знайомі історії в книжковій формі. Та коли фільм було знято за оригінальним сценарієм, книгу для нього треба було створити. Для цього наймали письменника, який новелізував сценарій, описуючи дійових осіб та обстановку і розказуючи читачам, про що думали герої.

Одні продюсери забороняли вносити зміни в сюжет та діалоги. Це ускладнювало роботу новелізатору, адже хіба багато описів та думок помістяться туди без втрати динаміки?

Інші ж розуміли, що письменнику необхідна певна свобода, що породило деякі цікаві новелізації, зокрема адаптацію «Іншопланетянина», написану Вільямом Коцвінклом у 1982 році, яка здобула схвальні відгуки літературних критиків і вийшла фантастичним накладом у мільйон примірників. Бестселер Еріка Сігала «Історія одного кохання» 1970-го року рекламували, як оригінальний роман, хоча

першим Сігал написав якраз сценарій, який згодом новелізував для просування фільму, чим здобув йому велику популярність. «Гондо», фільм Джона Вейна 1953-го року, засновано на оповіданні Луїса Ламура «Дарунок Кочіса». Після того, об'єднавши своє оповідання зі сценарієм Джеймса Едварда Гранта, Ламур написав новелізацію фільму. Видана з цитатою самого Джона Вейна на обкладинці, книжка дала потужний поштовх кар'єрі Ламура.

Отже, цікаві приклади новелізацій існують, але я не вважаю, щоб хоч одна з них мала історію, подібну до створення «Рембо: перша кров, частина II» та «Рембо III». У 1972 році я продав права на екранізацію свого дебютного роману «Перша кров» кіностудії «Коламбія пікчерз», де за неї взявся режисер і сценарист Річард Брукс. Через рік «Коламбія» перепродала права кіностудії «Ворнер бразерс», де на режисера розглядали Мартіна Рітта, а Пола Ньюмана, попередньо, — на роль шерифа. Із цим колективом не склалося, і режисером найняли Сідні Поллака, а Рембо мав зображувати Стів Макквін, але й там до виробництва не дійшло.

Після того було ще багато кіностудій та сценаристів, аж допоки у 1982 році студія «Каролко пікчерз», нарешті, екранізувала мій роман із Сильвестром Сталлоне в ролі Рембо. Фільм виявився настільки успішним, що за два роки почалося виробництво наступної частини: «Рембо: Перша кров, частина II», всі в'єтнамські сцени у якому знято в лісах під Акапулько. У процесі продюсери вирішили, що непоганою рекламою для фільму стане новелізація, а коли перечитали мій старий договір із «Коламбією», виявилось, що за одним із пунктів я був єдиним, хто мав право на авторство книжок про Рембо.

У вступі до «Рембо: Перша кров, частина II» я розповів історію драми, що передувала створенню книги, з якої вийшла найнезвичніша новелізація, але, можливо, дещо поспішив із висновками. Бо зараз розумію, що найнезвичніша новелізація — це, все ж, «Рембо III».

Ось як усе було.

Прем'єрні покази «Рембо: Перша кров, частина II» відбулися в День пам'яті 1985 року і викликали міжнародну рембomanію. Я зовсім не перебільшую. Того літа про Рембо говорили по всьому світу. Фільм бив усі рекорди касових зборів, а інтерес до героя був такий, що моя новелізація не лише стала бестселером «Нью-Йорк таймз», а й навіть виходила частинами в таких газетах, як «Нью-Йорк пост» і «Бостон геральд».

Власники «Каролко пікчерз» негайно взялися планувати третій фільм і ухвалили нечуване рішення: запросили мене написати сценарій (до створення другої частини фільму я не причетний — з авторами оригінальних творів кіновиробники зазвичай не консультуються). Два дні тривали наші зустрічі зі співвласниками студії «Каролко, Ендрю Вайною та Маріо Кассаром, а також директором фільму Баззом Файтшансом. Вони мали конкретні пропозиції щодо концепції фільму (який, за їхнім задумом, мав бути про заручників) і місця дії (за яке було обрано Центральну Америку, яка в ті часи була нестабільним регіоном). На мені ж були деталі сюжету. Ось до якої історії ми дійшли всі гуртом.

Полковника Траутмана відряджають військовим радником в дружню до США латиноамериканську країну, в якій назріває переворот. Через порівняно спокійну обстановку з Траутманом туди їдуть дружина і донька, яким американське посольство гарантує безпечний супровід у різні туристичні місця. Однак заколотники штурмують посольство, беруть у заручники Траутманову родину, а його ранять при спробі зупинити їх.

Повернення в Америку до Рембо. Він стоїть на верхівці запаморочливо високої недобудови. Сценаристи «Рембо: Перша кров, частина II» зробили його наполовину індіанцем (чого в моїй «Першій крові» не було). Корінні американці славляться вмінням тримати рівновагу на великій висоті, завдяки чому з них виходять цінні робітники на висотні будівництва. Я подумав, що було б цікаво представити героя

з такого ракурсу: як він з висоти милується краєвидом величезного міста в цілковитій тиші, якої так прагнув.

Проте спустившись на землю, Рембо чує новину про захоплення посольства і дізнається, що серед заручників дружина і донька Траутмана. Ключовою рисою Рембо є ненависть до того, ким він є, і до жорстокості, на яку здатен. Ніщо не примусить його знову взяти в руки зброю, окрім вірності тому, хто замінив йому батька. В моєму романі «Перша кров» сказано, що рідний батько Рембо бив матір. У новелізації другого фільму я додав подробиць про те, як після матеріної смерті він пішов у військо і вступив до спецназу, де звернув на себе увагу Траутмана. Між ними виникли напрочуд складні стосунки. Траутман — батько, якого Рембо хотів би мати.

Далі за сценарієм була драматизація рішучості Рембо врятувати рідних Траутмана. Коли заколотники переводять заручників із посольства на свою базу в джунглях, починалася драматична сцена серед маянських руїн, за якою йшло напружене динамічне переслідування викрадачів через небезпечні ущелини й бурхливі ріки. Для мене найголовніший елемент сценарію полягав у кульмінації, коли дружина Траутмана демонструє, що вийшла за полковника спецназу. Траутман навчив її вправлятися зі зброєю, тож в одній зі сцен вони з Рембо пліч-о-пліч відстрілюються від ворогів під супровід канонади вибухів. Заколотники погрожували їй доньці, тож тепер вона прагне поквитатися.

Як на початок 1986-го, це була досить незвична ідея. Авжеж, сімома роками раніше в «Чужому» Рідлі Скотта головну роль — жіночу — напрочуд сильно зіграла Сігурні Вівер. Але це було скоріше виключення з правил. На той час на екрани ще не вийшли Кемеронові «Чужі» та «Термінатор 2: Судний день», головні героїні яких були ще крутіші. Прочитавши мій сценарій, продюсери висловили сумнів щодо образу жінки з автоматом. Непокоїло їх, зокрема, як фільм сприймуть в азійських країнах, де жінкам традиційно відведено другорядну роль.

Покінчивши зі сценарієм, я повернувся до роману, над яким працював, «Ліга ночі й туману» (The League of Night and Fog). Сплив якийсь час. Насправді, купа часу. Письменники перебувають у самому кінці списку тих, кого кіностудія повідомляє про свої наміри, тому я зовсім не дивувався, що не отримую новин від «Каролко». Аж ось, через рік, у 1987-му, довідався, що зйомки «Рембо III» скоро розпочнуться.

«Ну, й чудово», — подумав я.

Щоправда, одна деталь особливо здивувала мене. Початково продюсери збиралися знімати на Ямаїці, яка мала би зображати ту саму нестабільну країну Центральної Америки. Однак заявленим місцем тепер було вказано Ізраїль.

«Дивно, — подумав я. — В Ізраїлі ж немає джунглів».

Зате є пустелі й гори, що зображатимуть краєвиди Афганістану, який, з подивом довідався я, став новою локацією фільму. Проте подив мій був невеликий, оскільки я знав, що кіностудії нерідко практикують створення кількох сценаріїв одночасно. Лише тому, що «Каролко» попросили мене написати сценарій, це ще не означало, що вони не наймали більше нікого для створення інших. Як виявилось, співавтором одного з них виступив Сильвестр Сталлоне, зірка попередніх двох фільмів.

Коли я запитав у продюсерів, що відбувається, вони пояснили, що, на їхню думку, пустеля буде гарною зміною лісу та джунглям перших двох фільмів. Афганістан був тоді неабиякою гарячою точкою, де ось уже кілька років місцеві повстанці вели боротьбу з радянськими загарбниками. Завдяки пильній увазі ЗМІ й суперечкам стосовно таємного залучення Америки у війну, ця тема була навіть гарячіша, ніж переворот у Центральній Америці.

Як і у випадку з «Рембо: Перша кров, частина II», для просування фільму продюсери захотіли створити новелізацію, а позаяк я був єдиним, хто мав право писати книжки про Рембо, — звернулись до мене. Цього разу мучитися з вибором мені не довелося. В попередній новелізації я додав до образу Рембо нових граней і вирішив повторити цей

досвід, доповнивши його новими рисами, які були присутні в моєму невикористаному сценарії.

Та чи вистачить мені матеріалів, наданих продюсерами? Сюжет був такий.

Рембо, після заново пережитого пекла В'єтнаму, знаходить прихисток у буддистському монастирі в Таїланді. До нього приходить Траутман із проханням про допомогу з проведенням місії на афганському кордоні. Рембо відмовляється. Траутман потрапляє в радянський полон. Мучений сумлінням, Рембо відправляється на його порятунок.

До цього моменту усе більш-менш схоже на події фільму. Але це ще не все.

Приставши до афганського племені, Рембо знайомиться зі сорокарічною голландською медициною, що доглядає поранених дітей. Звуть її Мішель. Жодного натяку на роман між нею та Рембо нема. Замість того між ними виникають стосунки двох загартованих війною ветеранів, між якими панує взаємоповага. Далі Рембо витягує Траутмана з радянського форту, і ворог кидає їм на перехоплення всі свої танки і гелікоптери, через що повстанці змушені втікати. В кульмінації Рембо, Траутман, Мішель та афганці з боєм прориваються в Пакистан.

Сюжет був настільки масштабний, що знімальна група жартівливо прозвала фільм «Рембо Аравійський». Окрім багатющого матеріалу, я отримав ще й нагоду провести паралелі між війнами в Афганістані та В'єтнамі. Сценарій зображав радянських офіцерів звичайними поганцями, але я вирішив олюднити декого з них, описавши їх як рівних антагоністів Рембо, котрі так само травмовані своєю війною.

Написавши двадцять сторінок, я отримав другу редакцію сценарію, в якій ролям Мішель та дітей відведено всього кілька епізодів.

Ще через двадцять сторінок прийшла третя редакція. Мішель та дітей стало ще менше.

Я продовжував писати. Надійшла четверта редакція. Мішель із дітьми взагалі прибрали. Як і велику пилову бурю.

І драматичну сцену, в якій повстанці прив'язують Рембо до коней і женуть у різні боки, намагаючись роздерти його.

Далі була п'ята редакція. Шоста. Десята. Дванадцята. На моєму столі зібрався цілий стос сценаріїв. З кожною новою версією сюжет спрощувався, допоки не залишилася лише головна лінія... Траутман потрапляє в полон. Рембо іде йому на порятунок, але зазнає невдачі. Рембо іде на порятунок, і витягує його. Третя дія — ідентична другій, тільки результат інший.

Я подзвонив продюсерам і запитав, скільки ще редакцій сценарію планується.

— Невідомо, — відповіли мені. — Необхідно оптимізувати бюджет, але Слай ніяк не вгамується.

— Але я не допишу новелізацію вчасно, якщо кожен тиждень мені надходять різні сценарії. Кожен новий означає, що треба починати все спочатку.

— Мусимо встигнути. Новелізація — частина рекламної кампанії.

— Тоді дозвольте взяти найпершу версію. На її основі я вже написав найбільше. Книжка і фільм відрізнятимуться, але сюжет буде той самий.

На щастя, продюсери зрозуміли мою проблему і дали добро. Маючи більше свободи, ніж, як мені здається, будь-який новелізатор до мене, я повернувся до адаптації. Як наслідок, книга відрізняється від першої редакції сценарію десь приблизно так само, як він — від готового фільму.

Робота допомагала мені відволіктися від сімейної трагедії. Кількома місяцями раніше мій п'ятнадцятирічний син Метью повернувся зі школи з сильним болем у грудях. Спочатку все скидалося на розтягнений м'яз. Коли ж біль посилювався, ми повели його до лікаря, і той знайшов у нього плеврит — запалення плеври, мембрани, що огортає легені. Як виявилось, діагноз був помилковий. Біль став нестерпний, Метью зробили рентген і, на внутрішньому боці ребер, виявили пухлину, розміром із грейпфрут.

На середині написання книги, кожен третій тиждень Метью проводив день у лікарні, де проходив курс хіміотерапії від рідкісного виду кісткового раку, відомого як саркома Юінга. Кожного дня, після його відвідин, я повертався додому і продовжував писати. Коли його відпускали додому, ми з дружиною та донькою сиділи з ним у кімнаті. Після того, як він засинав, я повертався до пригод Рембо в Афганістані. Відмова від роботи, якою я багато років займався кожен день, була страшним сигналом для Метью, що я втратив надію.

Направду, головною моєю емоцією в ті дні був страх. Я не міг думати ні про що, тільки про найгірше. Можливо, саме тому книжка й має саме таку форму. Попередню новелізацію я почав зі сцени в кар'єрі, де Рембо розколює камені, розмірковуючи про дзен-буддизм, основам якого його навчив провідник-монтаньярд, що допомагав їхньому загону під час В'єтнамської війни. Дещо подібно відкривається і «Рембо III». Рембо натягує лука, міркуючи над чотирма благородними істинами Будди, найперша з яких відома йому чи не найкраще: життя — це страждання. Моя родина, а найбільше — Метью, який помер незабаром після закінчення роботи над книжкою, також розуміла цю істину. (Про ці події в мене є книга мемуарів під назвою «Світлячки» («Fireflies»)).

Життя — це страждання.

За таких обставин воно й не дивно, що в цій книзі чільне місце відведено вірі. З «Рембо: Перша кров, частина II» читачам відомо, що завдяки складній біографії Рембо сповідує три релігії: римо-католицизм (від батька-італійця), віру індіанців навахо (від матері-вихідці з того народу) і буддизм. Тепер же, в Афганістані, мусульманській країні, він пізнає іслам. Проводячи дослідження, я з великим інтересом довідався про погляди мусульман на долю, яку вирішив обрати за провідну тему книги. Чи зможе Рембо, котрий ненавидить себе, знайти власне призначення?

«Рембо III» вийшов на екрани в День пам'яті 1988 року. Майже одночасно з цим СРСР вивів війська з Афганістану. Напевно, почули, що по них іде Рембо. Оскільки тема втратила

актуальність, реакція на фільм була не настільки потужна, якби за місце дії йому обрали (як і планувалося початково) Центральну Америку, де й надалі було неспокійно. Іронією долі майже за чверть століття після того Афганістан знову став зоною бойових дій, і тема набула нової актуальності.

Та хоч тематика фільму не перегукувалася з газетними заголовками, «Рембо III» однаково привернув увагу прихильників. Його сумарні збори були солідні навіть за сучасними мірками: 189 мільйонів доларів. Був би це єдиний фактор, касові збори можна було б проголосити успішними. Проте бюджет фільму становив 67 мільйонів. Готуючи статтю для журналу «Плейбой», я провів тиждень на місці зйомок в Ізраїлі, поблизу міста Ейлат, і був вражений розмахом виробництва. Сотні статистів їхали на верблюдах до гір аж на обрії. Через велику кількість представників різних народів, що розмовляли різними мовами, координація була напрочуд складною, що вимагало довготривалої підготовки до кожного дублю. Кухні доводилося готувати різні страви, особливо пильнуючи, щоб розділяти релігійно-дієтичні уподобання євреїв та мусульман. Пустельна спека була настільки сильна, що серед знімальної групи були спеціальні робітники, головним завданням котрих було пильнувати, щоб у всіх завжди була вода.

Зважаючи на все це, я досі дивуюся, як бюджет стрічки не перевищив 67 мільйонів. Через необхідність платити кінотеатрам, дистриб'юторам і рекламодавцям, сума, після якої фільм приносить прибуток, у три-чотири рази вища за затрати на виробництво. Тож, скажімо, в даному випадку дохід повинен був скласти близько 220 мільйонів, але зупинився на 189-и. Через це, попри чималі касові збори, «Рембо III» нерідко зустрічається в рейтингах найзбитковіших серед дорогих фільмів.

На додаток до фільмів про Рембо, «Каролко пікчерз» зняли цілу купу хітів: «Згадати все», «Термінатор 2» та «Основний інстинкт». Однак були в них і такі картини, про які ви, мабуть, ніколи й не чули: «Ейр Америка», «Місячні гори»

і блискуча біографія Чарлі Чапліна з Робертом Дауні-молодшим у головній ролі, знята Річардом Аттенборо. З часом збитки перевищили доходи. Останньою стрічкою «Каролко пікчерз» став «Острів головорізів». Пригодницький фільм про піратів з Джіною Девіс у головній ролі, знятий її тодішнім чоловіком Ренні Гарліном, мав бюджет у 98 мільйонів доларів, але зібрав усього десять. У 1995-му, через тринадцять років після кінопрем'єри «Першої крові», студія оголосила про банкрутство.

На аукціоні права на майбутні фільми про Рембо викупила кінокомпанія «Мірамакс». Це мене насмішило. Права на Рембо тепер належали студії, відомій передовсім за мистецькими фільмами, такими як «Англійський пацієнт». У 1997-му мені зателефонував їхній продюсер. Пояснивши, що студія має деякі труднощі з виробництвом нового фільму про Рембо, він попросив мене прилетіти в Нью-Йорк і особисто обговорити персонажа. Я радо зголосився. Серед продюсерів, з якими я зустрівся, був і один зі славнозвісних братів Вайнштайнів (уже не пригадую, Гарві чи Боб). Скоро з'ясувалася й причина утруднень. Вони неправильно витлумачили персонажа, вважаючи Рембо найманцем, котрий воюватиме за того, хто заплатить більше. Насправді ж усе якраз навпаки. У фільмах він не любить війни і без вагомої причини в бій не піде, тому достоту не зробить цього заради заробітку. В моєму романі «Перша кров» його емоції навіть ще більш загострені: суміш озлобленості й відрази до того, що він відкрив у собі.

В «Мірамаксі» мене попросили підготувати великий документ із аналізом характеру Рембо. Як воно часто трапляється у світі кінематографу, з часом компанія втратила інтерес до нього і десь у 2005 році продала права студії «Міленіум», яка випустила четверту частину фільму, назва якого — «Рембо» — нерідко плутає тих, хто вважає, ніби перший фільм називається так само. Перед зйомками мені зателефонував Сильвестр Сталлоне і розповів, що, озираючись назад, йому здається, що друга і третя частини фільму

занадто романтизують насильство, тому він планує повернутися до того Рембо, якого я зобразив у романі: чоловіка, що зовсім не в захваті від власного вміння вбивати й увесь час мучиться ненавистю до самого себе. Увесь четвертий фільм Рембо постійно мие руки або стоїть під дощем, намагаючись очиститися. У щирому, хоч і неочікуваному, монологі він говорить сам до себе: «Визнай це. Ти вбивав не заради країни. Ти вбивав заради себе. Бог ніколи не забуде цього».

Мене часто питають, чому я не написав новелізації до четвертої частини. Відповідь полягає у тому, що в 2008-му, коли вийшов четвертий фільм, книжковий світ був уже зовсім інакший. Як я вже пояснював на початку цієї передмови, жанр новелізації здобув популярність, тому що, до появи DVD, кабельних кіноканалів та стримінгових платформ, прихильники популярних картин, на кшталт «Зоряних війн» або «Іншопланетянина», не мали легкого доступу до їхнього перегляду після того, як фільм знімали з кінопрокату. Тому, щоб заново пережити історію, вони читали новелізації. Проте сьогодні нам доступний до перегляду майже будь-який фільм. Позаяк новелізації більше не виконують своєї первинної функції, видавці більше й не зацікавлені в їхньому випуску.

Було дуже цікаво пригадати книжку, яку я написав багато років тому. І хоча текст, який ви збираєтеся прочитати, засновано на кіносценарії авторства інших людей, я його змінював, розширював, доповнював та адаптував, допоки історія не стала схожа на цілком окрему. Деякі з наведених тут рис Рембо не показано в жодному з фільмів. Новелізація «Рембо III» зображує сюжет і тематику, які фільм міг би мати.

Примітка від автора

Попередження про спойлер. Якщо ви не читали мого роману «Перша кров», але плануєте це зробити, одразу переходьте до наступної секції книги.

Це ваш останній шанс.

Ну, гаразд. Наприкінці мого роману Рембо гине. Полковник Траутман застрелює його з дробовика. І як мені було воскрешати його в новелізаціях? Я ні в якому разі не збирався вигадувати неправдоподібних пояснень, ніби Траутман насправді не влучив у Рембо, це йому тільки привиділося в сутінках, а насправді все обійшлося легким пораненням.

Ось так краючись сумнівами від цієї неузгодженості, я випадково зустрів свого приятеля-письменника Макса Аллана Коллінза, котрий написав «Проклятий шлях» (The Road to Perdition), цикл про Нейта Келлера і декілька романів у стилістиці Мікі Спіллейна.

— Як ся маєш, Девіде? Виглядаєш, ніби тебе щось гризе.

Я поділився з Максом своєю проблемою, він замислився на хвильку, а тоді відповів:

— Визнай реальність. Перед текстом залиш примітку: «У моєму романі «Перша кров» Рембо гине, у фільмах він продовжує жити».

*«Духовна битва є такою ж брутальною, як і людське
бойовище, але візія справедливості — це насолода,
доступна лише Богу»*

Жан-Артур Рембо «Сезон у пеклі»¹

¹ Переклад з французької Володимира Дячуна.

ЧАСТИНА ПЕРША

Ковадло

1

Життя — це страждання.

Рембо медитував над першою з чотирьох шляхетних істин Будди, стискаючи в руці бамбуковий держак прегарного древнього лука. Тримав його низько біля лівого боку, вдихав і видихав із заплющеними очима, намагаючись потамувати неспокій у душі. М'язи виступали в нього на торсі, могутні груди й спина здіймалися і опадали. Шпичасті дахи буддистського монастиря тут, у Бангкоку, столиці Таїланду, зникли з його думок та очей. Різьблені золотисті шпилі храму перестали існувати, а з ними — призахідне сонце, що виблискувало на його покрівлі та мармурових стінах.

Проте решта чуттів нікуди не зникла. Подзенькували дзвоники. Ніздрі сповнювали пахощі ладану. Лук був неймовірно твердий на дотик. Сердитий через неспроможність цілковито відсторонитися від усього навколо, він розплющив очі й усім єством зосередився на мішені.

Нею був дерев'яний квадрат, півтора десятка сантиметрів у діагоналі, увіткнутий у густий пучок соломи під кам'яним муrom за тридцять метрів від нього, в протилежному кінці двору. Рембо дивився на той квадрат, допоки він не збільшився, наблизився, заповнив собою все навкруги. Зникли передзвін і запах ладану, лука в руці як не стало. Піки та шпилі монастиря, сліпуче сонце над обрієм, буддистські ченці за вечірньою молитвою — щезло все. Була тільки мішень. І зболена душа Рембо.

Життя сповнене страждань, учив Будда.

Рембо давно затямив цей урок. Плетиво шрамів на спині та грудях, один кривий на правому біцепсі, інший — на лівій щоці та решта шрамів, залишених багнетами, кулями, ножами, колючим дротом, вогнем та шрапнеллю, слугувала наочним доказом істини Будди.

Життя — це біль.

Дивлячись на мішень, Рембо пригадав усе, що пережив у В'єтнамі: спеку, комарів і п'явок у джунглях... нескінченні бої... постійні крики та вибухи, гелікоптери, трасувальні кулі, міномети, міни, гранати, фонтани крові, розірвані тіла...

Згадав і полон, шість місяців тортур і відчайдушну втечу. Та на зміну одній війні прийшла інша.

Уже в Америці.

«Той бісів коп! Чого він до мене причепився? Мені не треба було нічого, тільки те, що я виборов: свободу ходити, куди хочу, і робити, що заманеться. Головне — не заважати іншим. Чому він не бажав облишити мене в спокої?»

«Але ж ти сам вибрикувався», — відповіла якась частина розуму Рембо.

«Бо не мав іншого вибору!»

«Спочатку мав. Міг би зробити, як було сказано: піти собі далі».

«Хіба за те воював я у В'єтнамі? Щоб удома мною потакали? Я мав право!»

«Мав. І показав тому копу, що твої права — не іграшки. Але справа в тім, що рознісши ціле містечко, які права зберіг ти в тюрмі? Право ламати каміння? Відчувати, як на тебе тиснуть стіни камери? А не виконав би полковник обіцянки витягнути тебе...»

Полковник. Авжеж. Рембо всміхнувся. Полковник. Траутман, котрий навчив його всього, що знав, командував ним у В'єтнамі, замінив батька.

Єдина жива душа, якій Рембо довіряв. Завдяки втручання Траутмана Рембо здобув назад свободу, погодившись повернутися в пекло — у в'єтнамський табір, де пройшов його полон. Тепер Рембо відправляли туди із завданням

повернути полонених, які там залишилися. Місію він виконав. І, нарешті, виграв у війні — хоч і через роки після її завершення. Здолав навіть ще одного ворога: представника лицемірної системи, що відправляла американських солдатів на війну без жодних засобів перемогти в ній.

О, так, він упорався із завданням.

Але ж якою ціною! Не лише власним здоров'ям. Найбільшої шкоди зазнав його дух, адже щоразу, коли вбивав сам або бачив убивства, відмирала якась частинка його самого — а, бачить Бог, смерті він надивився немало.

Та одна з них мало його не знищила. Її звали — боляче згадувати те ім'я — Ко. В'єтнамка трохи за тридцять. Оманливо витончена, мила і ніжна, вона зустріла його після висадки. Пізніше допомогла витягнути полонених і навіть врятувала життя йому самому.

А разом з тим навчила його того, на що він, як думав сам, був не здатен. Кохання.

Але на кохання їм не вистачило часу. Ко загинула.

А Рембо вижив, бо лють додала йому сили. Так, хоч уже й мертва, вона врятувала його вдруге.

Напинаючи могутні груди, в ньому заклекотіли гнів і розпач. Він стояв на подвір'ї монастиря з луком у руці й цілився в мішень за тридцять метрів від себе. Нарешті, вдалося поринути в медитацію. Зникло геть усе, окрім цілі.

І ще одної речі. Шкіряної шворки з медальйоном у формі маленького Будди на шиї.

Колись він належав Ко. Рембо зняв його з її мертвого тіла. Медальйон обпікав його шию вогнем.

2

Друга шляхетна істина Будди: *Причина страждання — у прагненні до минущого.*

Рембо заклав метрову стрілу в майже двометровий лук. Наслідуючи прадавній ритуал, за яким дзен-лучник повинен

натягувати тятиву, він підняв обидві руки на рівень очей. У лівій стискав лук, у правій — стрілу. Докладаючи однакової сили обома, повільно розвів їх у різні сторони, гнучи лук, натягуючи тятиву, відводячи стрілу. Навіть якби використовував традиційну техніку стрільби, якої навчився в дитинстві від знахаря з аризонської резервації Навахо, лук було б надзвичайно складно зігнути через пів центнера тиску, якого потрібно докласти для цього. Зробити це було до снаги лише комусь із надзвичайною силою, як у Рембо.

Однаке натяжка лука нетрадиційною дзенівською технікою добряче ускладнювала роботу. М'язи руки задрожали. З чола покотився піт.

«Усе живе помирає, — подумав він. — Усе матеріальне минуще».

Війна довела Буддині істини. У світі жорстокості шукати щастя в людині чи предметі означає приректи себе на розчарування. Бо предмети руйнуються, а люди гинуть.

Як Ко.

Він напружився до межі, тримаючи руки перед собою й лівою стискаючи лук, а правою — стрілу. За звичайних обставин у нього б нічого не вийшло, проте концентрація, досягнута медитацією, допомогла об'єднати дух із тілом і подвоїти сили.

Або й може це була чиста сила духу. Якщо Будда правий, матеріального не існує — включно з цим луком. Справжній тільки дух, що згинає уявний лук.

Трясучись від напруги, він розвів руки на максимальну довжину стріли: один метр. Лук був вигнутий дугою і разом із відтягнутою тятивою утворював майже ідеальне коло. Воно символізувало повноту буття, всеосяжність Бога, цілісність Того-Хто-Є-Всім.

Він завмер в одній позі, тремтячи від болю. Піт перестав котитися, а заливав напружене лице.

3

Третя шляхетна істина Будди: *відкинеш минуле – страждання скінчаться.*

Ніхто і ніщо не здатне принести щастя. У світі жорстокості й болю, знищення та смерті, вартими переслідування є лише вічні цілі.

Кохання до Ко прирекло його на скорботу за нею, бо якби вона не загинула торік, це однаково сталося б рано чи пізно, а за кожним радісним почуттям у майбутньому приходиться інше, протилежне.

Та коли Будда правий... Рембо мало не втратив концентрації... Коли Будда правий, майбутнього немає. Є тільки теперішнє.

То чи не означає це, що навіть секунда кохання варта того, аби триматись за нього, бо мить триває цілу вічність?

Захотілось кричати. Від напруги, з якою натягав лука, той наблизився до грудей і тремтів перед очима від неймовірного тиску. Спрямувавши стрілу трохи ліворуч і стоячи лівим плечем паралельно до цілі, він повернув голову лівіше і кинув поглядом уздовж стріли на мішень.

4

Четверта шляхетна істина Будди: *шукай вічного, невмирущого – Бога.*

Але горе роздирає його просто зараз!

«Чого ти хочеш?»

«Спокою!»

Відпустив тятиву. Стріла кинулась уперед із неймовірною силою. Пружна мотузка загуділа, задрижала, злившись із пульсом Усесвіту.

Він не стільки цілився, скільки керував стрілою силою волі. Його душа, лук тятива і стріла дивовижним чином поєдналися з ціллю.

Стріла не просто влучила, а розщепила мішень, різко розколовши деревину. Уламки мішені посипалися на землю. Відлуння їхнього стукоту відбивалося від мурів, оглушуючи Рембо. Голова була готова от-от розколотися. Час витягнувся.

Видовжився.

Поглибився.

Завмер.

Теперішнє перетворилося на вічність. Момент — на нескінченність.

5

Через удар серця час відновив свій плин.

Опустивши лук, Рембо повільно видихнув, похитав головою, розслабив плечі й поступово повернувся до свого оточення: черепиці й мармуру монастиря, передзвону дзвоників і пахоців ладану. З протилежного боку подвір'я сліпуче виблискувала на сонці велетенська статуя Будди. Великий учитель сидів, схрестивши ноги і склавши руки на колінах, застиглий у момент вічного напуття.

Рембо підійшов до нього, почуваячись мізерним супроти величі монумента. Зупинився перед ним і схилив голову. Наполовину італієць (вихований в традиціях католицизму) й наполовину навахо (якому з дитинства прищеплювали вірування племені), він навчився буддистського вчення від провідника-монтаньярда, котрий врятував йому життя і виходив після того, як загін Рембо втрапив у засідку в Північному В'єтнамі.

Болю нема. Його не існує. Все, окрім духу, — омана.

Дуже приваблива теорія, якщо живеш у пекельному світі. Та попри це, пекло нікуди не дівалося.

«Чого, на Бога, я хочу?» — повторив він про себе.

Цього разу відповіддю на питання був не крик, а тихенький шепіт: «Спокою».

Зміст

Вступ.....	5
Примітка від автора.....	16
Частина перша. Коваadlo.....	19
Частина друга. Посольство.....	46
Частина третя. Зброярня.....	58
Частина четверта. Пустище.....	74
Частина п'ята. Пристанище.....	91
Частина шоста. Долина болю.....	109
Частина сьома. Цитадель.....	128
Частина восьма. Печера.....	160
Частина дев'ята. Гори.....	189